

BERNÁTH AURÉL SZÜLETÉSNAPJÁRA

Az élő festőnemzedék és egyben kulturális életünk egyik legkiválóbb alkotó művésze, Bernáth Aurél ma tölti be 60. életévét.

Milyen élet ez és milyen kor! Az első világháború már szinte gyermekfejjel belekényszeríti a reménytelen, egész Európát felforgató veres harcba. Mint annyi millió fiatal kezéből, Bernáth Auréléből is kitépi a háború az alkotómunka szerszámát, az ő kezéből is kivesszi az ecsetet, amit annyi hittel és reménységgel kezdett már forgatni Nagybányán Thorma és Réti István vezetése mellett.

Amikor az ország felett úrrá lesz a dühöngő ellenforradalom, a haladó érzelmű fiatal Bernáth menekül. Bécsbe megy. Meg kell élnie. Nem válogat, mert nem válogathat. Elszegődik tehát egy csontfaragó műhelybe. Esernyőnyeleket kell faragnia. Ezután Berlinbe megy, ahol tetőfokát éli az avangardizmus, az expreszszionizmus, s a többi izmusok.

Bernáth Aurél ebben az atmoszférában egy diorámakészítőnél helyezkedik el. Középkori lovagi játékokat, meg kuglizókat kell ábrázolnia részletes háttérrel, sok szereplővel s valódi izlandi fűdekorációval. Bernáth únja ezt a hamis játékot, de kell a kenyér. Munkaközben álmodozik s egyre követelőbben érzi, hogy mint minden igaz művésznek, neki is kötelessége

tükröt tartani korának s mindannak, amit maga körül lát. Így születnek meg a *berlini pasztellek*, a keskenyvállú, réveteg tekintetű női portrék. Bernáthnak ekkor már van közönsége. Kisszámú ugyan, de ezek lelkesednek érte. S a lány, áttetsző pasztell-sorozat után eljut életének nagy fordulójához: 1926-ban megfesti *Riviéra* című olajfestményét, amelyen a viharos, felhőkkel telített ég alatt tükröződik már a mélytűz fényekkel világított azúrteger, s mintha *Leonardo Sziklás Madonná-jának* különös, háborzongató légköre inspirálta volna.

A tengert, a vizet már reménykeltő vibráló fényben látja, de emberei omlatag bizonytalansággal a ködben imbolyognak, lábuk alig érinti a földet, tekintetük puha és réveteg. Ezeknek a ködalakoknak teher az élet, vonszolják magukat, passzívok. Mit akart ezekkel Bernáth? A humanista, az érző ember aggodó szíve szól belőlük: fel akarja ébreszteni ezeket az enervált testeket tétova imbolygásukból, mert maga is érzi, hogy észre kell vennie a határozott lábon álló, a reménykeltő szívérvány felé tekintő, *cselekvő embert*. És meg is látja. Már nemcsak a vizen, az ég kékjében, a csodálatosan megfestett falakon s választékosan elrendezett csendélet-motívumain látja derengeni a jövőt, hanem a *Kikötőmunkás* tartásában,

kiállításában, szemében is. Ezt a képét 1932-ben festette. A negatív bizonytalanságból ekkor érkezik meg a *pozitív látás küszöbére*. És innen a *Kikötőmunkás* pozitív alakjától a maig Bernáth Aurél, a humanista, egyre több bizakodással, koloritjának gazdagodásával, fokozódó árnyalati finomságokkal teregeti elének vásznait. A fények iránt végtelenül érzékeny, palettájával olyan életteljes látomásokat fejez ki, mint a *Vénusz* vagy a *Hegedű*, amelyből az új idők dallama fog felcsendülni.

Megházasodik, visszatér az önkéntes számkivetésből, egymásután születnek meg a *Balatonról*, a *Dunapartról* készült megkapó színhatású vásznai, csendéletek és interiőrök, de megint beborul az ég, kísért az új háború réme, s az aggodó, humanista költő vásznain ismét megjelenik a borongó köd.

Bernáth nem olyan alkatú művész, aki indulót énekel, inkább valami mozarti dallampengetéssel akarja megindítani a lelkeket. *Azonban mindig ott van a szabadság és a nép oldalán*. A *Rothe Fahne* gyakori illusztrátora a 40-es években is megtalálja a tömegekhez vezető utat, részt vesz a Történelmi Emlékbizottság munkájában, az ellenállás szocialista művészcsoportjában. 1942-ben, ama emlékezetes március 15-én, megkoszorúzza Petőfi szobrát s ez a tüntetés akkor rendőrségi kardlapozással végződött. Egyike azoknak

magyar művészeknek, akik először alkottak meg szocialista tartalmú kompozíciót; témája a *szabadság és a nép* volt s a Vasas Székházban szerepelt e nagyszabású terv a nyilvánosság előtt, amíg a horthysta rendőség be nem tiltotta.

A felszabadulás óta a Képzőművészeti Főiskola tanszékvezető tanára. Kossuth-díjas, érdemes művész. Erőteljesen vett részt demokratikus művészeti életünk megszervezésében is. A Műcsarnok nagy kiállításain mindig találkoznak alkotásaival, amelyek körül mindig szenvedélyes viták folynak. E viták termékenyítő légkörében még emberiesebb lett a 60 éves mester palettája, új témák jelentek meg művében.

E vázlatos ünnepi portréban nem bocsátkozhatunk a művész életművének részletes értékelésébe. De e vázlatban sem maradhat említés nélkül Bernáth Aurél, a szépíró, aki ugyanolyan érzékeny megfigyelőképességgel, stílusbiztonsággal, kifejezőtehetséggel forgatja a tollat, mint az ecsetet, s portréja nagyon hiányos lenne, ha nem utalnánk a művészetelmélet terén kifejtett értékes írói működésére.

Bernáth Aurél életműve előtt még további hatalmas távlatok szélesednek. Reméljük és forrón kívánjuk, hogy tanúi lehessünk művészete még pompásabb, még nagyobb tömegekhez szóló kibontakozásának.

Dutka Márta

Magyar Nemzet 1957. XI. 13

AD-10798-2019